

HÉTSZÍNVRÁG 3.
OH-MIR03TB és OH-MIR03MB
Tanmenetjavaslat

**OKTATÁSI
HIVATAL**

Bevezetés

A tantárgy célja a beszédfejlesztés, az olvasástechnika és a szövegértés párhuzamos fejlesztése változatos műfajú és típusú szövegek feldolgozásával. Tovább bővítjük a 2. osztályban megismert témák tartalmát. Megalapozzuk a szövegből való tanulás technikáit. A tanulók egyéni képességeinek figyelembevételére folyamatosan alkalmazzuk a differenciált fejlesztést. A történelmi témájú szövegek pedig lehetőséget nyújtanak a kronologikus gondolkodás fejlesztésére, a nemzeti identitástudat kialakítására, a hazaszeretet fontosságának felismerésére.

Harmadik osztályban **az olvasásórák száma heti 3.**

- A tanmenet javaslat jellegű, tehát rugalmasan változtatható a helyi adottságoknak megfelelően.
- Ha a tanulók érdeke úgy kívánja, néhány új szövegfeldolgozás elhagyható és gyakorlóórára cserélhető.
- A tanév során folyamatos feladat a beszédkézség, a szövegértelmezés, a verbális memória, az olvasástechnika fejlesztése, tehát minden olvasásórán fejlesztési feladat, ha nem jelöltük, akkor is.
- Az ünnepekhez tartozó szemelvények feldolgozását mindig az aktuális időpontban végezzük. A *Varázslatos természet* fejezet évszakokhoz kapcsolódó szövegeit szintén lehet ugyanígy feldolgozni.
- A tanmenet után segítséget találnak a kollégák az **egyes órátípusok felépítéséhez.**

Óraszámok felosztása

Témák	Teljes óraszám	Kerettantervi órakeret
I. Beszéd és kommunikáció	11	11
II. Mesék, történetek	18	13
III. Mondák, regék	20	15
IV. Versek, népköltészeti alkotások	12	12
V. Helyem a világban	13	12
VI. Ünnepekörök, hagyományok, mesterségek	12	12
VII. Állatok, növények, tájak, találmányok	18	15
VIII. Olvassunk együtt! Közös olvasmányok	4	4
	108	94

A tanmenetjaveslatban vastag betűvel jelöltük a kerettantervben előírt olvasmányok címét. Ezek feldolgozása mindenképpen javasolt.

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
HA ÉLET ZENGI BE AZ ISKOLÁT				
1.	A tanulók beszédének, szókincsének megfigyelése Ismerkedés az új olvasókönyvvel, munkafüzettel	hangerő, beszédtempó, testtartás, mottó	Nyári olvasmányélmények Élethelyzetnek megfelelő kommunikáció Kapcsolatfelvételi formák A tartalomjegyzék szerepe A fejezet mottója Szókincsfejlesztés	A tanulók egyéni beszámolóí Tájékozódás a könyv témáiról a tartalomjegyzék segítségével Frontális, csoportos és páros beszélgetés a tanulás fontosságáról
2.	Kányádi Sándor: Valami készül Verbóczy Antal: Ősz	beszédlégzés, helyes- ejtés, artikuláció, képvers	Érzelmi fejlesztés, verhangulat Ritmusélmény, rím Képzelőerő Verbális memória fejlesztése	Olvasási stratégia alkalmazása Verhangulat megfigyelése A két vers összehasonlítása állítások segítségével Érzelmek kifejezése olvasáskor
3.	Janikovszky Éva: Velem mindig történik valami	történet, szituáció, szereplők, helyszín	Élethelyzetnek megfelelő kifejező kommunikáció Társalgási fordulatok Olvasástechnika fejlesztése	Szöveghangulat megállapítása A szereplők elképzélése, bemutatása Vita szervezése Szituációs játék
5.	Pillantás a múltba. Programajánló az olvasás világnapjára	palatábla, palavessző, spongya, számológép, tinta, tintatartó	Kronologikus gondolkodás fejlesztése Összehasonlítás – következtetés Önálló szóbeli beszámoló	Egyéni élménybeszámolók Tárgyi emlékek bemutatása A régi és a mai iskola, tanulás, szabadidő összevetése Állásfoglalás, érvelés Plakát tanulmányozása, értelmezése, adatkeresés
6.	Év eleji felmérés néma olvasással		Szövegértés ellenőrzése önálló feladatmegoldással	
7.	Év eleji felmérés hangos olvasással		Az olvasás folyamatosságának, pontosságának, tempójának megfigyelése	
HOL VOLT, HOL NEM VOLT...				
8.	A róka meg a daru vendégsége (magyar népmese)	népköltészeti alkotások fajtái, keletkezésük	Mesével kapcsolatos meglévő ismeretek felidézése Az állatmese jellemző jegyei	Lényegkiemelés szövegből Szituációs játék Szereplők és tulajdonságaik rejtvényfejtéssel

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			Érzelmi intelligencia fejlesztése Mérlegelő gondolkodás, ítéletalkotás	Aktualizálás, bábozás Gyűjtőmunka
9.	Aiszóposz: A holló és a róka La Fontaine: A holló meg a róka	állatmese, műmese, cím, szerző, szereplő, helyszín, időrend	Beszédfejlesztés Hasonlóságok és különbségek keresése a mesék között Vélemények összevetése, egyeztetése	Szógyűjtés csoportokban Események sorba rendezése Lényegkiemelés kérdésfeltevéssel Szóértelmezés párosítással A szövegek összehas. táblázattal A szereplők tulajdonságai szétválogatással Válogató olvasás
10.	Arany László: A macska és az egér	láncmese, bonyodalom	Mérlegelő gondolkodás fejlesztése Következtetések levonása, véleménynyilvánítás Az állatmesék tanulságosak	Szöveg előzetes áttekintése, észrevételek megosztása Találós kérdések megfejtése A bonyodalom megkeresése párokban A „láncszemek” kiemelése Kreatív olvasás – a mese folytatása Bábozás
11.	A molnár, a fia meg a szamár (magyar népmese)	népmese, vázlat, valós mese	Érzelmi intelligencia fejlesztése Mérlegelő gondolkodás Illusztráció készítése	Szóértelmezés mondatba foglalással A szövegre jellemző szavak válogatása Mondatbefejezés kötőszó után Vázlatkiegészítés Lényegkiemelés Rokon értelmű szavak keresése Közmondások értelmezése Kreatív olvasás; kilépőkártya

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
12.	Gyakorlás		A szereplők pozitív és negatív tulajdosságai Olvasástechnika fejlesztése Érzelmek kifejezése olvasáskor és beszédben Szókincsbővítés	Tulajdonságok és szereplőkhöz rendelésük Szólások, közmondások mesékhez rendelése Összefüggő beszéd gyakorlása tartalomelmondással adott szereplő nevében Mese megjelenítése dramatikus játékkal
NÉPSZOKÁSOK, JELES NAPOK, MAGYAR ÜNNEPEK				
13.	Mihály napja – szept. 29.	népszokás, népi hagyomány, körforgás, foglalkozás	Magyar hagyományok megismerése, tisztelése Ismerettartalmú szöveg értelmezése Lakóhely hagyományainak megismerése	Találós kérdés megfejtése Beszélgetés, saját tapasztalatok megosztása Részcímek bekezdésekhez rendelése Válogató olvasás, válogató másolás Mondatbefejezés kötőszó után Tagmondatok összekapcsolása
HOL VOLT, HOL NEM VOLT...				
14.	Ünnepeljük együtt a Népmese Napját!		Köznapi szöveg értelmezése Információk, adatok keresése	Gyűjtött információk megosztása a társakkal Benedek Elekről A plakát fontos adatainak kiemelése Következtetések levonása páros munkában Meseillusztráció készítése Benedek Elek mesegyűjtemények bemutatása Folyamatos felkészülés a mesemondó versenyre
15.	Benedek Elek: A számár meg az oroszlán		Előzetes ismeretek mozgósítása Ítéletalkotás Következtetések levonása Kreatív olvasás Szövegértő olvasás fejlesztése	Időtartam és helyesejtési gyakorlat A bevezetés vizsgálata: szereplők, helyszín, idő Hiányos szöveg kiegészítése Mese folytatása másként, adott ponttól Tulajdonságok párosítása indoklásukkal, szereplőkhöz rendelése

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Dramatizáló olvasás
16.	A kőleves (magyar népmese)	problémamegoldás, valós mese	A cím és a szöveg közötti összefüggés Saját álláspont megfogalmazása, indoklása Elvont gondolkodás fejlesztése Kreatív olvasás	Hibakeresés, mondatpiramis Jóslás – ötletbörze Kerettörténet A szereplők tulajdonságai, csoportosításuk; véleménynyilvánítás Szólások, közmondások szereplőkhöz kapcsolása Jóslatok összevetése az olvasottakkal
17.	Találós kérdések, szólások, közmondások	találós kérdés, szólás, közmondás	Egyszerű magyarázat, szemléltetés Elvont gondolkodás fejlesztése	Találós kérdések megfejtése Közmondások párosítása jelentésükkel Szólások értelmezése, alkalmazása, mesékhez rendelése
18.	Az irigy testvér (a magyar népmese dramatizált változata)	jelenet, díszlet, jelmez	Beszédfejlesztés Érzelmi intelligencia fejlesztése Főbb szerkezeti egységek elkülönítése Udvarias véleménynyilvánítás Kreatív olvasás	Hosszú msh-s és kiejtéstől eltérő hangkapcsolatot tartalmazó szavak olvasása Rokon értelmű szavak keresése Ötsorosak a főszereplőkről Mese folytatása másként - véleményalkotás A mese dramatizálása részenként, csoportokban
19.	Füllentő (magyar népmese)		Valóság – valótlan A tréfás mese ismervei Memóriafejlesztés	A valótlanra állítás fokozatainak sorba rendezése Öttagú szavak kiemelése a meséből, olvasásuk gyakorlása oszloponként, majd soronként A mese meghallgatása után a legjobban tetsző füllentések felsorolása emlékezetből Újraolvasás után a füllentések megszámlálása páros munkában A tréfás mese céljának megfogalmazása
20.	A cigányasszony meg az ördög (népmese)	tündérmese, csodák, mesebeli lények, meseszámok	Szövegben való tájékozódás Szómagyarázat, szókincsbővítés Összefüggő szövegalkotás	Jóslás a címből, illusztrációból a tartalomra Szereplők, helyszín, idő megfigyelése Érzékszervi képek alkotása

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			Érzelmi fejlesztés Olvasástechnika	Szövegtagolás, lényegkiemelés A mesében előforduló csodák, mesebeli lények megkeresése, összegyűjtése Példák keresése meseszámokra
21–22.	Benedek Elek: Világszép Ilonka	tündérmese, mesekezdő, mesezáró formulák, mesei szófordulatok	Szereplők, helyszínek, konfliktus, megoldás azonosítása a szövegben Mese és valóság elkülönítése Szakaszos szövegfeldolgozás Képzeloerő fejlesztése	Szereplők, helyszínek Szereplők tulajdonságainak gyűjtése, indoklása Jóslás a részek tartalmára, lényegkiemelés kérdésekkel Következtetések Mesére jellemző szófordulatok gyűjtése Különbségkeresés
23.	Könyvtárlátogatás	meseregény	Olvasási kedv felkeltése Irodalmi műveltség megalapozása Hosszabb lélegzetű mű olvasásának módja	Mesegyűjtemények Tájékozódás a mai magyar gyermekirodalomban
24.	Berg Judit: Rumini	szerző, cím, kiadó, tartalomjegyzék	Érzelmi nevelés Humor a mesében Képzeloerő mozgósítása a megértés érdekében Részvétel a történet dramatikus megjelenítésében	Betűrejtvény – varázseszközök a mesékben Szereplők, helyszín Cselekvések sorba rendezése, segítségükkel tartalommondás Színházplakát értelmezése feladatokon keresztül
25–26.	Lázár Ervin: Vacskamati virágja	meseregény, fejezet	A cím és a szöveg közötti összefüggés felismerése Képzeloerő mozgósítása Érzelmi intelligencia Dramatizáló olvasás	Jóslás a szöveg műfajára vonatkozóan Szereplők elképzelése és tulajdonságaik keresése Humor forrása a szövegben A mű üzenete
27.	Összefoglalás		Ismeretek elmélyítése, rendszerezése Absztrakt gondolkodás fejlesztése Szóbeli kifejezőkészség	Rejtvényfejtés Témafelismerés Csoportosítás műfaj szerint Ki vagyok én? Mesebeli apróhirdetések Dramatizálás

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
28.	Mesemondó verseny		Folyamatos, kifejező mesemondás Udvarias véleménynyilvánítás	A folyamatos felkészülés után a választott mesék bemutatása Értékelési szempontok (szövegtudás, a szövegtartalmat kifejező mesélés, tiszta, szép beszéd, kapcsolattartás a hallgatókkal)
29.	Mesekocka – társasjáték		Szabálytudat fejlesztése Becsületesség a játékban	Csoportalakítás A játék kipróbálása többféle kockával, a szempontok betartásával
A SZERETET – AZ ÉLET				
30.	Móra Ferenc: A csaló	család, testvér	A cím és a szöveg közötti összefüggés A szövegben való tájékozódás Összefüggő beszéd fejlesztése Fantázia fejlesztése Kreatív olvasás	Korábban olvasott ismeretek felidézése Ötletbörze – csaló; szóértelmezés Kérdésfeltevés gyakorlása Szereplők tulajdonságai, indoklásuk Írói kifejezések vizsgálata, köznapi megfelelőjük Tartalommondás szereplő nevében
31.	Janikovszky Éva: Ha én felnőtt volnék	gyerek – felnőtt	A szövegben való tájékozódás Saját álláspont megfogalmazása, alátámasztása érvekkel Képzelet fejlesztése	Csoportos beszélgetés, megosztás a társakkal Összetett szavak olvasása – időtartam gyakorlat Mondatkiegészítés Válogató olvasás és másolás Kapcsolatkeresés az órai eleji beszélgetés és az olvasottak között
32.	Szegedi Katalin: Lenka	a másság elfogadása	Élmények, tapasztalatok felidézése Önismeret, társismeret Kulturált véleménynyilvánítás	Következtetés, jóslás Szóértelmezés Lényegkiemelés kerettörténettel Cselekedetek, tulajdonságok szereplőkhöz rendelése Vélemények megosztása; kreatív olvasás
33–34.	Móra Ferenc: A szánkó	emberek, sorsok a környezetünkben, önzetlenség, az elesettek segítése	Élmények, tapasztalatok szerzése a műből A történet tartalmának összehasonlítása a tanulók saját élethelyzetével Kétszintű szövegfeldolgozás Erkölcsei tanulságok levonása	Jóslás a szöveg műfajára vonatkozóan Ellentétes jelentésű szópárok keresése, később szereplőkhöz rendelése Lassabban haladók részenként dolgozzák fel a szöveget

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Szétdarabolt mondatok párosítása; hiányos szöveg kiegészítése A teljes szöveget olvasók kulcsszavakat rendeznek sorba és foglalnak mondatba; mondatot fejeznek be kötőszó után Köznapi kifejezések írói megfelelőjének keresése A mondanivaló megerősítése szituációs játékkal, véleménynyilvánítás
35.	Családi életmód- és sportnap	hétköznapi szöveg	Szövegértelmezés, adatok kiemelése Lényeglátás Egészséges életmódra nevelés	A szöveg jellemzőinek megfigyelése, értelmezése Információk gyűjtése Életmóddal kapcsolatos tapasztalatok megosztása Az egészséges életmód jellemzőinek összegyűjtése csoportokban Érvelés a saját vélemény mellett, érvek ütköztetése
36.	Összefoglalás		Érzelmek fejlesztése Empátia; mások élethelyzetébe illeszkedés Szövegek több szempontú összehasonlítása	Rejtvény A mottó és az olvasott szövegek kapcsolata; a szövegek összehasonlítása Önismereti játék Ok. 52. o. hétköznapi szöveg értelmezése
HATÁRTALAN HAZÁBAN				
37.	Gaál Mózes: Mese a csodaszarvasról	monda, rege	Térbeli és időbeli tájékozódás Kronologikus gondolkodás fejlesztése Kreatív olvasás Témáról szerzett ismeretek bővítése gyűjtőmunkával, digitális eszköz felhasználásával	Érzékszervi kép alkotása Lényegkiemelés kérdésekre Szereplők megnevezése A szöveg két részre bontása, címadás Igaz-hamis állítások Válogató olvasás Tartalomelmondás más szemszögéből

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
38.	Móra Ferenc: A hunok hazát keresnek	cím, szerző, helyszín	A monda valós és mesei elemei Olvasástechnika fejlesztése Szókincsbővítés	Következtetés Feleletválasztás Mondatbefejezés Tulajdonságok csoportosítása, indoklásuk Szöveghű, kifejező olvasás gyakorlása Jegyzetkészítés internet segítségével
39.	Móra Ferenc: Az isten kardja	mesei elemek, táltos	Híres történelmi személy megismerése A mese és a valóság elkülönítése A monda jellemző jegyei	Beszámoló a gyűjtőmunkáról A szereplők jellemző tulajdonságai Szövegkiegészítés, szómagyarázat Tartalomelmondás a beszélő megváltoztatásával Válogató olvasás, dramatikus játék
40.	Gárdonyi Géza: Attila temetése		Térbeli tájékozódás Szövegértelmezés fejlesztése Reprodukáló szövegmondás	Ötletbörze Következtetés előzményre Rajz- és szövegkiegészítés Szómagyarázatok Tartalomelmondás körmesével
41.	Gaál Mózes: Emese álma		Az összefüggő beszéd fejlesztése tartalomelmondással, beszédszünet helyes alkalmazása A mese és a valóság elkülönítése Kreatív olvasás, képzelet fejlesztése	Szakaszos szövegfeldolgozás Szómagyarázatok Szereplők, helyszín, idő megállapítása Ötsoros írása Emeséről és Ögyekről A monda folytatása elképzelés alapján
42.	Vérszerződés A hét törzs	helyszín, hét törzs, törzsfő, serleg, turulmadár	Múltbéli események, élethelyzetek és szokások megismerése Térbeli, időbeli tájékozódás Kronológikus gondolkodás fejlesztése Verbális memória fejlesztése	Lényegkiemelés kérdésre Szövegtagolás részcímek alapján Tömörítő tartalom kulcsszavakkal Válogató másolás, memoriter Ok-okozati összefüggések keresése Aktualizálás
43.	Móra Ferenc: Árpád, a honalapító	múlt – jelen, nyereg	Térbeli, időbeli tájékozódás fejlesztése Híres történelmi személyek és események	Előzetes ismeretek felidézése A szöveg tagolása helyszínek alapján Igaz- hamis állítások Ötsoros A történelmi igazság megfogalmazása – mesés elemek

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
44.	Hogyan írtak őseink? Tóth Dóra: Őseink otthona	rovásírás, jurta	Ismeretközlő szöveg feldolgozása Térbeli tájékozódás Múltbéli szokások megismerése Adatkeresés, információk gyűjtése	Titkosírás megfejtése Fürtábra: rovasírás Aktualizálás Lényegkiemelés, rajzolás, írás ábrába
NÉPSZOKÁSOK, JELES NAPOK, MAGYAR ÜNNEPEK				
45.	Luca napja	népszokások, hagyományok	Hagyományok tisztelete Közös élmény, játék Verbális memória fejlesztése	Élménybeszámoló Luca napjával kapcsolatos gyűjtőmunka eredményének megosztása a társakkal Luca-napi tilalmak, hagyományok, jóslások kiemelése adott szövegből Kotyoló vers megtanulása, eljátszása
HATÁRTALAN HAZÁBAN				
46.	Gyakorlás	múlt – jelen	Ismeretek bővítése egyéb forrásból Múlt és jelen összekapcsolása Értelmező olvasás gyakorlása	Ismeretek felidézése játékosan Memoriter elmondása párokban Árpád tulajdonságai, bizonyításuk Térbeli tájékozódás a térképen
47.	Benedek Elek: Szent István király	kereszténység	Híres történelmi személyek és események Érzelmi fejlesztés Nemzeti identitástudat fejlesztése	Ötletbörze Lényegkiemelés kérdésekre Jegyzetkészítés (István érdemei) Más típusú szöveg alkotása (meghívó) Ismeretek bővítése Zenehallgatás, aktualizálás
48.	Lázár Ervin: Szent István koronája	koronázási palást, koronázási jelvények, nemzeti jelképek	A szövegben előforduló ismeretlen szavak értelmezése a szöveggörnyezet és szemléltetés segítségével Információk kiemelése ismeretközlő szövegből	Képalírások készítése Helyszín, szereplők, időpont Hiányos vázlat kiegészítése Következtetés feleletválasztással Kreatív olvasás – szituációs játék
NÉPSZOKÁSOK, JELES NAPOK, MAGYAR ÜNNEPEK				
49.	Karácsony	családi ünnep, vallási ünnep, népi hagyomány	Az ünnepek, hagyományok éves körforgásának megfigyelése Magyar hagyományok tisztelete Az ünnep keltette érzelmek	Beszámolás az ünnepi készülődésről Információszerzés szövegből Versek, dalok felidézése, tanulása Üdvözlőlap készítése

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			Verbális emlékezet fejlesztése Köznapi szöveg értelmezése	Munkafolyamat lépéseinek sorba rendezése Aktualizálás, válogató olvasás
50.	Nagyvárad János: Csendes éj		Szövegértelmezés történettáblázzal Mérlegelő gondolkodás Érzelmek fejlesztése	Zenei ráhangolódás Történettáblázat kitöltése Szereplők tulajdonságai betűrejtvényel; csoportosításuk Felhívás gyűjtőmunkára
51.	Újév Nagy László: Adjon az Isten		Jeles napok, népi hagyományok, népszokás Lakóhely hagyományainak megismerése	Találós kérdések megfejtése Beszámoló a gyűjtőmunkáról Hogyan ünnepelnek nálatok? Információ kiemelése ismeretközlő szövegből Páros beszélgetés
HATÁRTALAN HAZÁBAN				
52.	Koronázási jelvények Országház Nemzeti jelképek		Ismeretközlő szöveg értelmezése Tájékozódás internetes forrásokból, könyvekből Nemzeti identitástudat erősítése Tárgyi emlékek megbecsülése	Jóslás Információgyűjtés Tömörítő lényegkiemelés írásban Felidézés emlékezetből
53.	I. (Szent) László Benedek Elek: A Tordai-hasadék		Szépirodalmi és ismerettartalmú szöveg összehasonlítása A mese és a valóság elkülönítése Térbeli, időbeli tájékozódás Érzelmi fejlesztés	Tulajdonságok kiemelése szövegből Szövegértelmezés kérdésekkel Tartalommondás körmesével kulcsszavak segítségével Információ keresése ismeretközlő szövegből szempontok alapján
54.	Gyakorlás		Részvétel dramatikus megjelenítésben Jelmez, díszlet tervezése, készítése Képzelőerő fejlesztése	Beszámoló gyűjtőmunkáról Ötsoros kitöltése Szent István és Szent László király összehasonlítása tulajdonságaik és cselekedeteik alapján Betűrejtvény Szituációs játék

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
55.	Félévi felmérés hangos olvasással		Az olvasás folyamatosságának, pontosságának, tempójának megfigyelése	
56.	Félévi felmérés néma olvasással		Az önálló szövegértés, -feldolgozás ellenőrzése	
NÉPSZOKÁSOK, JELES NAPOK, MAGYAR ÜNNEPEK				
57.	Farsang		Néphagyományok megismerése A lakóhely hagyományainak megismerése	Farsangi dalok, mondókák felidézése, tanulása Szómagyarázat Lényegkiemelés kérdések alapján Busó álarc készítésének lépései Az olvasottak felidézése párokban
HATÁRTALAN HAZÁBAN				
58.	Lengyel Dénes: Nándorfehérvár ostroma	időrend	Mérlegelő gondolkodás Következtetések levonása Térbeli, időbeli tájékozódás Szókincsbővítés Összefüggő beszéd gyakorlása	Beszámoló gyűjtőmunkáról Hiányos vázlat kiegészítése Kulcsszavak csoportosítása Írói kifejezések keresése a szövegben Tartalomelmondás más nevében Aktualizálás
59.	Lengyel Dénes: Mátyást királlyá választják Mátyás, a keménykezű uralkodó	királyválasztás	Múltbéli események, szokások megismerése A tartalom tömörítése	Képek és képaláírások párosítása Előzmények keresése kérdések alapján Események sorba rendezése Betűpótlás mondatban
60.	Benedek Elek: A kolozsvári bíró		Térbeli tájékozódás Visszacsatolás korábban olvasottakhoz Absztrakt gondolkodás Mese – valóság elkülönítése	Ötleteles Szakaszos szövegfeldolgozás - jóslás Történetterkép kitöltése Főszereplők tulajdonságai és indoklásuk Élet Kritikai és kreatív olvasás Véleményalkotás

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Mondabeli kifejezések vizsgálata Szólásmagyarázat Válogató olvasás
61.	Gyakorlás		Kronologikus gondolkodás fejlesztése Tömörítés gyakorlása Dramatizáló olvasás Témáról szerzett ismeretek bővítése	Valóság – mese elkülönítése Tartalomfelidézés kulcsszavak segítségével Az értelmző és az érzelmet kifejező olvasás gyakorlása, összefüggése a tartalommal Mese dramatizálása
62.	Illyés Gyula: Mátyás király meg az öreg ember		Szövegértő olvasás fejlesztése Mérlegelő gondolkodás Ítéletalkotás, ok-okozati összefüggések feltárása	Szövegfeldolgozás szempontok alapján A mondanivaló kibontása kérdések segítségével Érzelmet kifejező olvasás páros munkában Internetes gyűjtőmunka
63.	Mátyás corvinái	corvinák, kódex	A magyarság értékeinek megismerése Ismeretközlő szöveg értelmezése Olvasási stratégia alkalmazása Értelmző felolvasás gyakorlása	Jóslás a szöveg műfajára vonatkozóan Részcímek adása a bekezdéseknek Információk gyűjtése az egyes bekezdésekből Beszámoló az olvasottakról, aktualizálás
64.	Lipták Gábor: Kinizsi	valós és mesei elemek	Múltbeli események, valós történelmi személyek Mérlegelő gondolkodás fejlesztése Összefüggő beszéd gyakorlása	Lényeg felidézése rövid szövegből Vázlatkészítés kulcsszavak segítségével Tulajdonságok gyűjtése, azok bizonyítása Ok-okozati összefüggés keresése Hiányos kifejezések kiegészítése a szövegből Tartalomelmondás a beszélő megváltoztatásával
65.	A királyok mulatsága Mátyás király udvari bolondja (magyar népmese)		A cím és a szöveg közti összefüggés Időbeli tájékozódás fejlesztése Múltbeli élethelyzetek megismerése	Ismeretközlő szöveg bekezdésenkénti feldolgozása, lényegkiemelés Beszámoló az olvasottakról párokban A népmese dramatizáló olvasása
66.	Kölcsy Ferenc: Himnusz Vörösmarty Mihály: Szózat		Hazaszeretetre nevelés Memóriafejlesztés Alkalmhoz illő öltözet és viselkedés	Szómagyarázatok (himnusz, szózat) A versek meghallgatása Értelmezésük Aktualizálás Zenehallgatás, verstanulás

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
67.	Gyakorlás		Rendszerező képesség fejlesztése Összefüggések felismerése Emlékezet, szóbeli kifejező készség, olvasási készség fejlesztése	Családfa összeállítása Tartalommondás kulcsszavak segítségével Tulajdonságok bizonyítása. Visszacsatolás korábbi ismeretekre Szituációs játék párokban
68.	Összefoglalás		A rendszerező képesség, az emlékezet, a beszéd- és olvasási készség fejlesztése Tér-, időszemlélet	Műfaji jellemzők; mondák csoportosítása Beszámolókról történelmi eseményekről csoportonként, értékelésük Keresztrejtvény, betűrejtvény Beszélgetés, érvelés Különbségkereső játék
69.	Könyvtárlátogatás	fűlszöveg	Rendszerben látás Tájékozódás térben és időben Olvasási kedv felkeltése Kreatív befogadás	Történelmi mondagyűjtemények A könyvtár mint információs központ Információhordozók a könyvtárban Információgyűjtés, -kezelés
VARÁZSLATZOS TERMÉSZET				
70.	Keith Lye: A kék bolygó	ismeretközlő szöveg, információ, bekezdés, adat	Ismeretszerző képesség fejlesztése Szövegáttekintés, jóslás Emlékezet, rendszerlátás Szövegtartalomnak megfelelő értelmező olvasás	Jóslás a szöveg céljára vonatkozóan Vázlatpontok sorba rendezése Kérdésfeltevés és válaszadás Aktualizálás, környezettudatos magatartás Tartalom tömörítése, a tudás megosztása
71.	Keith Lye: Ősállatok	illusztráció	Időbeli tájékozódás fejlesztése Rendszerben gondolkodás Logikus gondolkodás Analízis-szintézis, következtetés Lényegkiemelés, memória fejlesztése	Beszámoló gyűjtőmunkáról, könyvvajánlás Előzetes ismeretek előhívása, összevetése az újakkal Csoportos, majd önálló ismeretszerzés Szövegfeldolgozás bekezdésként Információ kiemelése tudósításból
72.	Berkes Péter: A nagy varázsló Kincsünk a víz Fecske Csaba: Fehér, fehér	az élettelen természet elemei	Lényegkiemelés szóban Beszédkészség fejlesztése, szókincs bővítés Grafikus szervező értelmezése Képzelet, kreativitás fejlesztése	Találós kérdések megfejtése Ismeretszerzés természeti jelenségekről Válogató olvasás Szómagyarázatok tömörítéssel Ábraolvasás; érvelés Képszerűség a versben

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
73.	Gyakorlás		Ok-okozati összefüggések feltárása Tanulás tanítása Összefüggő beszéd gyakorlása Verbális memória fejlesztése	Ismeretközlő szöveg tagolása Kiemelt információk alapján beszámoló a szerzett ismeretekről párokban Értelmező felolvasás gyakorlása
74.	A levegő Kántor Péter: Körúti szél A cigány és a szél (cigány mese)		Önálló ismeretszerzés Ok-okozati összefüggések keresése, következtetések levonása. Memóriafejlesztés	Válogató olvasás párokban, lényeg lejegyzése Mondatbefejezés kötőszó után Azonos téma különböző műfajú szövegeken, összehasonlításuk Válogató olvasás Vers- és szöveghangulat, nyelvi játékoság
75.	Dala László: Amiről a tűz mesél		Tanulás tanítása, lényegkiemelés Szövegértelmezés bekezdésként Logikus gondolkodás, következtetések Olvasási készség	Játék; áttekintés után jóslás Információszerzés, szövegkiegészítés Összefüggések keresése Kérdésfeltevés Értelmező felolvasás gyakorlása
76.	Tamkó Sirató Károly: Kattentotta		Belső képalkotás Vershangulatnak megfelelő olvasás Képzelet működtetése, kreatív nyelvhasználat fejlesztése	Személyes élmények felidézése Szómagyarázatok értelmezése Vershangulat Játékoság, humor a versben; a humor forrásainak keresése Versolvasás gyakorlása dramatizálva
77.	Gyakorlás		Az élettelen természetről olvasottak rendszerezése Tanulás tanítása	Egyéni beszámolók az olvasottakból Ismeretek kiegészítése hagyományos és digitális forrásokból Igaz-hamis állítások Értelmező felolvasás gyakorlása Kifejező versmondás
NÉPSZOKÁSOK, JELES NAPOK, MAGYAR ÜNNEPEK				
78.	Gergelyjárás – március 12.	népi gyermekjáték	Magyar hagyományok tisztelete Lakóhely hagyományainak megismerése	Válogató másolás Mondatbefejezés szöveg alapján Rövid összefüggő szöveg alkotása

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Zenehallgatás
79.	Nemzeti ünnepünk - március 15. Petőfi Sándor: Nemzeti dal	kokárda, márciusi ifjak	Nemzeti identitástudat, hazaszeretet Érzelmi intelligencia fejlesztése	Élménybeszámoló Az ünnep tartalmának megismerése Szómagyarázatok Lényegkiemelés tanítói magyarázat segítségével Zenehallgatás Aktualizálás, részvétel az iskolai ünnepségen
VARÁZSLATZOS TERMÉSZET				
80.	József Attila: Kertész leszek Áprily Lajos: Március	vers, költemény, versszak, rím, ritmus	Érzelmi intelligencia fejlesztése érzékszervi képek generálásával Belső képalkotás Rím, ritmus Verbális memória fejlesztése	Vershangulat A versekhez kapcsolódó érzések Hatása az olvasóra Jelzős szerkezetek gyűjtése Rímek keresése, ritmizálás Zenehallgatás Versolvasás a hangulat érzékeltetésével Illusztráció készítése
81.	Dénes János: Itthon telelő énekesmadarak		Lényegkiemelés, rendszerben gondolkodásra készítés Beszédképesség fejlesztése Tanulás tanítása	Információk csoportosítás, táblázatba rendezése Adatkeresés, Igaz-hamis állítások megoldása Páros szóbeli beszámoló
82.	Fekete István: Az erdő ébredése		Korábbi ismeretek felidézése, megosztása Kreativitás, fantázia, érzelmi intelligencia fejlesztése érzékszervek bevonásával	Jóslás a szöveg tartalmára Egyéni élménybeszámoló Érzékszervi képek generálása Válogató másolás Írói kifejezések gyűjtése
83.	Charlie Bood: A füstifecske		Önálló ismeretszerzés Tanulás tanítása Megfigyelő képesség, emlékezet fejlesztése Rendszerben gondolkodás	Meglévő ismeretek előhívása fürtábrával Önálló információ gyűjtése algoritmus alapján Beszámoló jegyzet segítségével Aktualizálás, digitális gyűjtőmunka

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
84.	Gyakorlás		Logikus gondolkodás fejlesztése Összehasonlítás – rendszerezés Az olvasástechnika és a szóbeli kifejező-készség fejlesztése	Különböző műfajok párhuzamba állítása szempontok alapján Válogató olvasás, a kétféle felolvasás közti különbség megállapítása
NÉPSZOKÁSOK, JELES NAPOK, MAGYAR ÜNNEPEK				
85.	Húsvét Szabó Lőrinc: Lóci verset ír	egyházi ünnep, néphagyomány	Érzékszervi képek alkotása Memóriafejlesztés Ismeretszerzés digitális forrásból Magyar hagyományok tisztelete Lakóhelyi szokások	Az ünnephez kapcsolódó fürtábra kitöltése Élménybeszámoló A vers hatása az olvasóra Vers értelmezése kérdések segítségével Rímkeresés Zenehallgatás
VARÁZSLATZOS TERMÉSZET				
86.	Kiss Bitay Éva: Élet a birtokon		A cím és a szöveg közötti összefüggés megfigyelése Ismeretek rendezése, feljegyzés készítése, ez alapján szóbeli beszámoló Emlékezet fejlesztése	Meglévő ismeretek előhívása Szövegtartalom jóslása, könyvajánlás Önálló szövegfeldolgozás Beszámolás az olvasottakról párokban
87.	Rápóti Jenő–Romváry Vilmos: Fűben-fában orvosság		Adatgyűjtés, elrendezés, feljegyzés készítése Verbális memória fejlesztése Logikus gondolkodásra készítés	Információk táblázatba rendezése szempontok alapján Adatgyűjtés köznapi szövegből Páros beszélgetés, ok-okozat keresése
88.	Kiss Bitay Éva: Miért színesek a virágok? Szabó T. Anna: Pitypang		Adatok, információk célszerű elrendezése Szóbeli beszámoló a szerzett ismeretekről Érzelmi fejlesztés Képzelőerő mozgósítása	Szövegértelmezés bekezdésként Információszerzés kísérletből Különböző szempontú gyűjtések Következtetés, tapasztalatok megosztása Vers hatása az olvasóra Érzékszervi képek alkotása
89.	Csicsay Alajos: Mézelő méh	természetvédelem	Grafikai szervezők felhasználása adatok, információk rögzítéséhez Következtetések Szóbeli kifejezőkészség Tanulás tanítása	Előzetes ismeretek mozgósítása Ismeretszerzés csoport- és páros munkában Címadás bekezdésként Új információk kiválasztása állítások közül Monda önálló megismerése. (Mf.) Különböző műfajú szövegek összehasonlítása

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
90.	Gyakorlás		Tanulás tanítása Szövegben való tájékozódás fejlesztése Verbális memória fejlesztése	Egyéni beszámolók az olvasott, megértett új kifejezések alkalmazásával Kérdésfeltevés gyakorlása az olvasott szövegekhez Értelmező felolvasás gyakorlása csoportokban Az érzelmeket kifejező versolvasás gyakorlása
91–92.	Rákos Sándor: A két kis vadvadkörtefa		Kreativitás, fantázia, érzelmi intelligencia fejlesztése Ok-okozati összefüggések feltárása Következtetések	Olvasástechnika fejlesztése, időtartam gyakorlat Következtetések Állítások csoportosítása Illusztráció készítése Ötsorosok Írói – köznapi kifejezések párosítása Válogató olvasás A mű üzenetének kiemelése
93.	Tasnádi Kubacska András: Süncsalád	természetvédelem	Információk, adatok keresése Szerzett ismeretek rendszerezése szempontok szerint, jegyzetkészítés Pontos, értelmező olvasás gyakorlása	Előzetes ismeretek előhívása fürtábrával Információgyűjtés algoritmus alapján Szövegű olvasás párokban A tudás kiegészítése a szerzett új ismeretekkel
94.	Nagy László: Dióverés A dió		Asszociációs képesség fejlesztése A vers hatása az érzelmekre Kreativitás, képi látásmód aktivizálása	Élmények megjelenítése rajzban Színek, hangok, költői képek, alliterációk, rím, ritmus felfedezése a versben Verstanulás A diófa bemutatása szempontok alapján A vers és a szöveg összehasonlítása (téma, tartalom, kifejezőmód)
95.	Kalandra fel!		Tájékozódás más típusú szövegben Közösségi nevelés, élményszerzés Szókincsfejlesztés	Jóslás a szöveg műfajára vonatkozóan Szóértelmezés Térképolvasás, - értelmezés, tájékozódás Kreatív olvasás
96.	Schmidt Egon: A nagykovács	természetvédelem	Önállóság az ismeretszerzésben Összefüggések felismerése Rendszerezés a hatékony önálló tanulás szolgálatában	Előzetes tudás aktivizálása Páros szövegfeldolgozás bekezdésenként Aktualizálás, beszélgetés Önálló jegyzetkészítés Könyvajánlás

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
97.	Összefoglalás		Rendszerezés Értelmi, érzelmi fejlesztés Törekvés a kreatív nyelvhasználatra Értelmező és érzelmet kifejező olvasás	Szövegek csoportosítása témánként Beszámoló a szerzett ismeretekről Rejtvény, plakátkészítés Ok-okozati összefüggések felismerése Állítások igazságtartalmának jelölése
98.	Év végi felmérés néma olvasással		Az önálló szövegértés, -feldolgozás ellenőrzése	
99.	Év végi felmérés hangos olvasással		Az olvasás folyamatosságának, pontosságának, tempójának megfigyelése	
NÉPSZOKÁSOK, JELES NAPOK, MAGYAR ÜNNEPEK				
100.	Pünkösöd Kodály Zoltán: Pünkösödölő (részlet)	keresztény ünnep, néphagyomány	Népi hagyományhoz kapcsolódó népi gyermekjáték megismerése A magyar hagyományok tisztelete Az ünnep jellemzői	Egyéni élménybeszámolók előzetes felkészülés alapján Az ünnep tartalma, elnevezésének eredete, elhelyezkedése a naptárban Az ünnephez kapcsolódó szokások A Kodály-népdal megtanulása Internetes információszerzés
MAGYAROK, AKIKRE BÜSZKÉK VAGYUNK				
101.	Szent-Györgyi Albert, a C-vitamin felfedezője	magyar találmányok, feltalálók	Szöveg feldolgozása bekezdésként Lényeg kiemelése Ok-okozati összefüggések feltárása Egyéni beszámolók	Egyéni élmények, tapasztalatok Lényegkiemelés szövegből Szöveghez képest új információk kiválasztása Következtetés, érvelés Tartalomelmondás más nézőpontból
102.	Philip Wilkinson: A golyóstoll		Tapasztalatszerzés, rendszerezés Emlékezetfejlesztés Ismeretek bővítésének különböző lehetőségei Összefüggő beszéd gyakorlása	Meglévő ismeretek mozgósítás Adatok táblázatba rendezése Érvelés tapasztalat és olvasottak alapján Kutatómunka interneten
103.	Egy világhódító magyar játék tervezője		Személyes élmények megosztása Verbális memória fejlesztése	Páros munka, ismeretek felidézése Lényegkiemelés, tömörítés Igaz állítások kiválogatása

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
	A Rubik-kocka története			
104.	Mit hagytak ránk feltalálóink? Tóth Árpád: Láng	híres magyar feltalálók, zeneszerzők	Információk, adatok gyűjtése Lényegkiemelés Értelmező felolvasás	Bekezdések lényegének kiemelése A feltalálók és zeneszerzők, valamint találmányaik, vezérgondolatuk rövid bemutatása, rögzítése A versrészlet értelmezése A vers olvasásnak gyakorlása párokban
NÉPSZOKÁSOK, JELES NAPOK, MAGYAR ÜNNEPEK				
105.	Szent István ünnepe, augusztus 20. Kiss Benedek: Ünnepe Kányádi Sándor: Nagyanyó-kenyér	állami ünnep, népszokás, az új kenyér ünnepe	Hazaszeretet, magyarságtudat erősítése Közösségépítés Hagyományápolás Memóriafejlesztés	Az ünnep lényegének megfogalmazása Címszavas emlékeztető összeállítása Kutatómunka Rejtvényfejtés A versek hangulata, mondanivalója
106–107.	Év végi áttekintés		Mely szövegek hatottak rám legjobban? Miben fejlődtem, okosodtam a 3. osztályban?	Az egyes fejezetek lényegének megfogalmazása a mottók segítségével A különböző műfajú szövegek céljának, jellemzőinek felidézése Egyéni beszámolók a legkedvesebb, legizgalmasabb, legérdekesebb, legmeghatóbb, legmulatságosabb, legmeghatóbb olvasmányokról Szövegrészletek egyéni bemutató olvasása Kedvenc mesék, történetek csoportos dramatizálása Érzelmeket kifejező versmondás a kedvenc versekből
108.	Könyvtárlátogatás	fűlszöveg	Irodalmi műveltség megalapozása Olvasóvá nevelés Érzelmi intelligencia fejlesztése	Nyári olvasmányok, ifjúsági regények válogatása

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
				Lázár Ervin: Bab Berci, A Négyszögletű Kerek Erdő, Fekete István: Vuk, Csukás István: Pom-pom meséi, Nyár a szigeten

A szövegelemzés műveleteiről általában

1. A szövegtartalom befogadásának előkészítése

Mélységét és milyenségét a feldolgozandó tananyag szabja meg. Sok új ismeretet tartalmazó szöveg hosszabb és tematikusabb előkészítést igényel. Ha gyűjtő-, kutatómunkával bíztuk meg a tanulókat, kezdjük ennek meghallgatásával a munkát. Szépirodalmi művek megközelítésében a társművészeti alkotások bemutatása is segíthet. Esetenként kulcsszavak, fogalmak tisztázása is szükséges (ez nem jelent rendszeres előzetes szómagyarázatot). Szükség esetén, nehezebb műveknél, technikai előkészítést is végezhetünk. Itt szerepelhet az óra célkitűzése is.

2. A cím értelmezése

Abban az esetben végezzük itt, ha előfeltevéseket teszünk a szöveg tartalmával kapcsolatban. Ez sokkal mélyebben előkészítheti a szöveget, mint az előzetes szómagyarázat. Egyébként a későbbiekben a feldolgozás során értelmezzük a címet. Vizsgálata vagy új cím megfogalmazása megvilágítja a tanulók előtt a címadás funkcióját, előkészíti az írásbeli szövegalkotás egyik részműveletét.

3. A szöveg megismerése

A tanulók a szövegekkel többféle módon ismerkedhetnek meg:

- bemutató olvasással (tanítói, esetleg jól olvasó tanulói)
- önálló néma olvasással.

A tanítói bemutatást indokolja a nehezebb szövegtartalom, terjedelem vagy a mű érzelmi, esztétikai hatásának érzékeltetése. (pl. *A csaló, A szánkó ...*) A verset mindig a nevelőnek kell bemutatnia. A tanítónak nincs joga elvenni azt a plusz érzelmet, értelmet a gyermekektől, amellyel felnőtt létére felkészültsége, tehetsége folytán rendelkezik. A szépirodalmi művek értelmi – érzelmi hatása utólag semmi mással nem pótolható. Az így szerzett első benyomások meghatározó olvasási élmények. A tanulóknak első alkalommal egy egész szöveget kell megismerniük. Ez azonban nem jelenti az azonnali teljes megértést, ezt a szövegelemzés biztosítja.

A néma olvasás célja az önálló megismerés, megértés. Ez a képesség csak valóságos értelmező tevékenységgel fejleszhető, amely gyakorlással alakul ki. Mindenkor arra törekszünk, hogy a tanulók önálló megismeréssel jussanak el a globális felfogásig, mert az eredeti élmények fokozzák az olvasási kedvet.

4. Beszélgetés az olvasottakról

A szövegmegismerés után először spontán módon reagálhatnak a tanulók a hallottakra vagy olvasottakra. Ezek a megnyilatkozások jól hasznosíthatók a beszédfejlesztésben. Az irodalmi szövegek olvasása után érzelmileg gazdag és őszinte beszélgetés alakulhat ki, amelyben megmutatkozik a tanulók személyisége; viszonyuk, állásfoglalásuk társaik véleménye alapján tovább mélyül, finomodik. A tanító is mondja el saját gondolatait, érzéseit, amely sok szempontból minta lehet a gyerek számára.

Előzetes megfigyelési szempontozáshoz akkor kötjük a tanulók megnyilatkozásait, ha mindjárt a lényegre, a mondanivalóra akarjuk a figyelmüket ráirányítani.

5. Szövegtagolás

Az olvasmánytárgyalás egyik legfontosabb művelete a gondolategységek elemzése, mert a részek feldolgozásával jutnak el a tanulók a szöveg teljes tartalmának, mondanivalójának megértéséhez. Ez a tanítótól alapos felkészülést igényel.

A szövegelemzés műveletei: szövegtagolás, -értelmezés, összefüggések keresése, információk – tények-adatok kiemelése, kérdések megfogalmazása, nyelvi eszközök megfigyelése, véleményalkotás, állásfoglalás.

A vázlatkészítés fejleszti a tanulók lényeglátását. A szövegtagolás és lényegkiemelés műveletének rendszeres tréningje teremt alapot az önálló vázlatkészítéshez. A vázlatpontok egyre tömörebb megfogalmazása elvezet a jegyzetkészítéshez, amely az önálló tanulás alapja. Világos szerkezetű műveket válasszunk vázlatkészítésre.

Amennyiben a mű szerkezete egyszerű, egy eseménymozzanatból áll vagy kevés információt tartalmaz, akkor globális úton dolgozzuk fel. Ebben az esetben többször áttekintjük a teljes szöveget, de mindig más és más szempont szerint. (pl. szereplők, helyszín, idő; esemény; szereplők jelleme; nyelvi, stilisztikai eszközök ...)

6. Szintetizálás

Tartalmi összefoglalást, a mű alapgondolatának megfogalmazását jelenti. Emeljük ki a legfontosabb eseményeket logikai rendben, illetve a tanulók mondják el véleményüket, fogalmazzák meg a tanulságot, a mű üzenetét. Amennyiben lehetőség kínálkozik rá, aktualizáljuk az olvasottakat.

Végeztessünk utólagos rögzítő olvasást új szempont szerint. Időt takarítunk meg, ha válogató olvasással emeljük ki a lényeges gondolatokat.

Szövegelemző modellek

Napjainkban három alapformája használatos.

1. Részenkénti szövegfeldolgozás

a) Hagyományos

- Azokat a szövegeket dolgozzuk így fel, amelyek szerkezeti egységei jól elkülönülnek egymástól.
- Az egész szövegből indulunk ki, de kisebb egységeként dolgozzuk fel.
- Részegységek elemzését rész célkitűzés indítja el, amelynek szempontja jól megfogalmazott és megjegyezhető legyen; részösszefoglalás zárja le.
- Alaposan végiggondolt tanítói kérdések alapján értelmezzük a szöveget, de beleszójuk a tanulók számára ismeretlen kifejezések és a mélyebb gondolati tartalmak magyarázatát.
- Gondos, sokoldalú szintetizálást igényel; újraolvasáskor alkalmazzunk változatos olvasási módokat.

b) Szakaszos

- Komplex eljárás a szövegek értelmezésére, amellyel irányítjuk az olvasás és a gondolkodás folyamatát.
- Olyan szövegeknél alkalmazzuk, amelyeknél választási lehetőség nyílik adott szakaszok végén a történet többféle folytatására.
- arra készítjük a tanulókat, hogy a már olvasottak birtokában következtessenek a várható fordulatokra, fogalmazzanak meg előfeltevéseket
- A jóslatokat mindig vessék össze az olvasottakkal!
- Elvégeztetjük az ily módon megismert szöveggel kapcsolatos sokrétű elemző feladatokat.
- Fontos a szöveg újbóli összefüggő felolvasása.

2. Globális szövegfeldolgozás

- Olyan szövegeknél alkalmazzuk, amelyek nem tagolódnak részekre, egyetlen eseménymozzanattól állnak.
- Az élmény egysége, pillanatnyisége hat.
- A költeményeket mindig ezzel a modellel elemezzük.
- A szöveget többször áttekintjük más-más szempontok alapján és fokozatosan haladunk a szöveg egyre mélyebb rétegei felé.
- Gyengébbek nehezen tájékozódnak az egész szövegben, ezért gyakran alkalmazzunk differenciálást.

3. A drámapedagógia módszereinek alkalmazása

- Sajátos eszköz a tanítás-tanulás folyamatában és a személyiség fejlesztésében.

- A szövegtartalom élményszerű átélésével támogatjuk a megértést.
- Új szemléletmódot kíván, ahol a középpontban nem a tananyag és a tanító, hanem a gyermek áll.
- A szövegfeldolgozásban három fajtáját alkalmazzuk:
 - irodalmi művekre épülő szerepjátékok,
 - a társas érintkezéssel kapcsolatos szerepjátékok,
 - szabályjátékok.

Szövegfeldolgozás RJR-modellel

RJR: Ráhangolódás – Jelentésteremtés – Reflektálás

Ezzel az eljárással a tanulók kritikai, elemző munkát végeznek, megdolgoznak a jelentésért. Leghatékonyabb csoportmunka alkalmazásával.

- A ráhangolódás szakaszában a tanulók a feladatok segítségével mozgósítják a témáról korábban szerzett ismereteiket, illetve feleleveníthetik azokat, amelyekhez az új téma kapcsolható.
- A jelentésteremtés fázisában megismerkednek az új információkkal és gondolatokkal. Az új információk a megértési folyamat során beépülnek a rendszerbe.
- Reflektáláskor megszilárdulnak az újonnan tanult ismeretek, a tanulók saját nyelvükön fogalmazzák meg az új gondolatokat.

A folyamat során a tanulók aktív részvételével gondolkodásmódjuk rugalmassá válik, megtanulják a hatékony együttműködést.

Felépítési javaslat a különböző órátípusokhoz

A tananyag feldolgozása során különböző órátípusokat alkalmazunk attól függően, hogy milyen feladatokat kívánunk megvalósítani:

- A) Új ismeretet feldolgozó óra
- B) Gyakorlóóra
- C) Rendszerezés, összefoglalás

A) Új ismeretet feldolgozó óra

Ezekon az órákon szövegelemzést végzünk, melynek feladatai:

- a szövegből tanulás előkészítése,
- az önálló ismeretszerzés, önművelés alapozása,
- a művek értelmezése,
- olvasóvá nevelés.

1. Ismerettartalmú szövegek elemzése

Lényegét tekintve a szövegből való tanulást készíti elő. Középpontjában az információ és annak gyors kiemelése áll, a köztük lévő viszony feltárása, ezek elraktározása, későbbi felidézése érdekében. Két módja van:

- globális vizsgálat: akkor alkalmazzuk, ha az adott szöveg rövid vagy kevés ismeretet tartalmaz;
- részletes, szakasról szakaszra haladó vizsgálat: terjedelmesebb, több információt tartalmazó szöveg esetén.

Az ismerettartalmú szövegek elemzésekor a következő feladatokra térünk ki.

a) A szövegbefogadás előkészítése

1. A gyermek személyes élményeinek felelevenítése
2. Az ismeretek kötése a meglévő struktúrához.

Irodalmi szöveggel, verssel való előkészítés itt nem javasolt.

b) Ismerkedés a szöveggel

A néma olvasás túlsúlyára törekedjünk, de kezdetben segíthetjük a tanulókat értelmező felolvasással.

c) A szöveg tagolása

Az ismerettartalmú szövegek általában bekezdésenként dolgozzuk fel. Előfordul azonban, hogy több bekezdés is ugyanahhoz a szemponthoz kapcsolódik, illetve egy-egy szemponthoz a szöveg többszöri áttekintésével több helyről kell az adatokat összegyűjteni. A tagolás a szöveg megtanulásában, elmondásában segíti a tanulókat és a leíró fogalmazások alkotásához is mintát nyújt.

d) Tények, ismeretek, fogalmak vizsgálata

Központjában a kulcsszavak megkeresése, jelentésük tisztázása, pontosítása áll. Arra szoktassuk tanulóinkat, hogy a szöveget olvasva addig ne menjenek tovább, amíg egy ismeretlen szó, fogalom útját állja a megértésnek. Használják a szótárakat, lexikonokat. A sokat olvasó tanulóknak lehetőséget kell biztosítani, hogy a témával kapcsolatos többletismeretekről beszámoljanak.

e) Az összefüggések feltárása és megfogalmazása

Ennek kapcsán vizsgáljuk:

- a tények, adatok közti kapcsolatot;
- az ok-okozati összefüggéseket;
- az új ismeretek rendszerbe illesztését;
- a lényeges információk elválasztását a lényegtelentől.

Az összefüggések feltárásához segítséget nyújtanak a munkafüzet feladatai:

- bekezdések vizsgálata, tételmondat kiemelése;
- vázlatkészítés;
- lényegre utaló kérdések;
- adatgyűjtés;
- adatok összehasonlítása, táblázatba foglalása;
- igaz – hamis állítások;
- szövegkiegészítés;
- mondatbefejezés;
- képek, ábrák értelmezése;
- jegyzetkészítés, beszámoló stb.

Az ismeretfeldolgozásnak kötött az algoritmus.

Például egy állatról:

1. Helye az állatvilágban
 - közös tulajdonságok
 - a fajra, fajtára jellemző tulajdonságok
2. Külső testi tulajdonságok
 - méretek, nagyság, súly
 - testtájak
3. Élő- és lakhelye
4. Életmódja
5. Táplálkozása
6. Szaporodása
7. Haszna, kára
8. Védettsége
9. Érdekességek

f) Nyelvezet és stílus vizsgálata

- tömörség, szakszerűség, pontosság,
- leíró jellegű

2. Szépirodalmi szövegek elemzése

Ez a feladat összetettebb, mint az ismerettartalmú szövegek feldolgozása. Ahány irodalmi alkotást vizsgálunk, szinte annyi elemzési szempontrendszert használhatunk:

- a cím vizsgálata,
- a legjelentősebb események, helyszín, időrend, a főbb szereplők bemutatása, jellemük vizsgálata,
- a mű témája, mondanivalója, üzenete,
- szerkezete,
- a szöveghangulat nyelvi – stilisztikai eszközeinek megkeresése, esztétikai értékek,
- illusztráció készítése, kép vagy zene kiválasztása az irodalmi műhöz ...

Elemzés közben kerülni kell a szempontok halmozását. Értékesebb fejlesztő munkát végzünk, ha egy-egy mű vizsgálatakor a legjellemzőbb értékeket, jegyeket vétetjük észre. A szépirodalmi szövegek elemzésével műélvezetre is nevelünk.

A történelmi olvasmányok feldolgozása

Fontos szerepük van a hazaszeretet erősítésében, a magyarságtudat kialakításában.

A szövegek különböző műfajúak (mondák, elbeszélések, ismeretterjesztő szövegek, versek). Ez meghatározza a feldolgozás módját. Mégis vannak közös vonások. Fontos tudnunk, hogy nem történelmet tanítunk, hanem fő feladatunk a szemléletformálás. Cél: felkelteni a tanulók érdeklődését hazánk múltja iránt, fejleszteni tér- és időszemléletüket.

Egy-egy korról érdemes előkészítő órát tartani, elhelyezni a kort az időszalagon, felidézni az előzményeket, kiemelni a kor fontos eseményeit, nagy alakjait. Közös tanítói-tanulói tevékenységre, gyűjtőmunkára épüljön. (könyvek, rajzok, film, zene, internet, tablók...) A szövegfeldolgozások során sokszor lapozzunk az időszalaghoz.

3. Versek elemzése

A verselemzéssel a tanulók képi látásmódját fejlesztjük, a hangulati, képi, érzelmi élmények befogadását segítjük.

Az epikai művek elemzésekor legtöbbször a szövegtartalomtól kiindulva jutunk el a formai jellemzők feltárásához, a lírai versek esetében a formai elemek kibontása útján haladunk a tartalom és a forma egységéhez. Itt is érvényes, hogy kevesebb szempont alaposabb vizsgálatával többre jutunk. A középpontban mindig az álljon, hogyan hat a vers az olvasóra.

Néhány szempont az elemzéshez:

- a vers keltette érzelmek, benyomások, gondolatok, vélemények,
- a cím, a téma vizsgálata,
- a hangulati jellemzők,
- képszerű elemek (megszemélyesítés, hasonlat, költői jelző)
- rímkeresés, egyszerű rímképletek megfigyelése
- a vers ritmusának érzékeltetése kopogással, tapssal,
- hangsúlyok, szünettartás, áthajlás a versben.

B) Gyakorlóóra

A gyakorlóórák szükségességét a sokoldalú jártasság-, készség- és képességfejlesztés indokolja:

- az olvasástechnika fejlesztése,
- tartalmi megértés elmélyítése,

- beszédfejlesztés,
- nevelési lehetőségek minél teljesebb kihasználása.

A gyakorlóórák helyét, számát mindig az adott tanulócsoport igényeihez igazítjuk.

Az olvasási készséget fejlesztő gyakorlatokat úgy válogassuk meg, hogy az olvasás helyessége, értelmessége és üteme harmonikusan fejlődjön. Ennek érdekében emeljük ki az olvasástechnikailag nehezebb részeket, a hosszú mondatszakaszokat, a különböző mondatfajtákat, párbeszégeket. A gyakorlás célját mindig tudatosítsuk a tanulókkal, és az egyhangúság elkerülésére válogassunk a sokféle gyakorlási mód közül.

A tartalmi feladatok megoldásában fokozatosan egyre nagyobb önállóságra kell nevelni tanulóinkat. A szövegtartalom elmélyítését változatos feladatokkal oldjuk meg. Ezekkel a feladatokkal segítjük a beszédfejlesztést is. A gyakorló órákon térjünk vissza az olvasmányok erkölcsi, érzelmi, esztétikai értékeinek alaposabb vizsgálatára.

Törekedjünk a differenciált fejlesztésre. Mindig tapintatosan járjunk, senki ne érezzen elkülönülést, megszégyenítést. Amíg a segítséget igénylőkkel közvetlenül foglalkozunk, addig a gyorsabban haladóknak adjunk önálló feladatokat.

C) Összefoglalás, rendszerezés

Az egyes témák végén újra áttekintjük az olvasmányokat:

- Vizsgáljuk a mottó és a szövegek kapcsolatát.
- Csoportosítjuk az olvasmányokat megadott és szabadon választott szempontok szerint (téma, műfaj, mondanivaló...)
- Sort kerítünk szóbeli beszámolókra.
- Lehetőség szerint aktualizáljuk az olvasottakat.
- Rendszerezzük a gyerekek által gyűjtött anyagokat.
- Ne hanyagoljuk el az olvasástechnika fejlesztését sem, főként válogató olvasást alkalmazzunk. (tartalmi, esztétikai...)

Gördülékenyebb lesz az óra, ha a tanulók egy-egy feladatra előzetesen felkészülnek párokban vagy csoportokban. Használjuk fel ehhez a munkához a munkafüzetet és az olvasófüzetet is.